

УДК 657:336.14:004

Л. П. Миськів,
к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4818-5468>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.7.178

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ БЮДЖЕТНОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

L. Mys'kiv,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

INNOVATIVE TOOLS OF BUDGET ACCOUNTING IN THE CONTEXT OF PUBLIC FINANCE REFORM

У статті досліджено теоретико-методичні засади та практичні аспекти впровадження інноваційних інструментів бюджетного обліку в умовах реформування системи публічних фінансів України. Обґрунтовано, що сучасні трансформаційні процеси, зумовлені євроінтеграційними орієнтирами та викликами воєнної економіки, потребують переходу від традиційної моделі обліку до інтегрованої цифрово орієнтованої системи управління фінансовими ресурсами. Визначено сутність бюджетного обліку як ключового елементу системи управління публічними фінансами, що забезпечує інформаційне, контрольне та аналітичне підґрунтя прийняття управлінських рішень.

Розкрито концепцію інноваційності у бюджетному обліку, яка передбачає цифровізацію облікових процесів, автоматизацію аналітики, використання технологій великих даних та інтеграцію інформаційних систем. Проаналізовано сучасні інноваційні інструменти, зокрема програмно-цільовий метод, цифрові платформи публічних фінансів (ProZorro, Є-data), казначейські системи, ERP-рішення та відкриті бюджетні дані, які сприяють підвищенню прозорості, підзвітності та ефективності використання бюджетних коштів.

Особливу увагу приділено проблемам впровадження інноваційних інструментів, серед яких виокремлено технічну фрагментацію інформаційних систем, кадровий дефіцит, обмежене фінансування та інституційні бар'єри. Обґрунтовано, що їх подолання потребує комплексного підходу, орієнтованого на інтеграцію цифрової інфраструктури, розвиток людського капіталу та вдосконалення нормативно-правового забезпечення.

Досліджено особливості функціонування бюджетного обліку в умовах воєнної економіки, де цифровізація виступає ключовим інструментом забезпечення фінансової стійкості, оперативності обліку та безперервності бюджетних процесів. Узагальнено міжнародний досвід цифровізації бюджетного обліку та визначено напрями його адаптації в Україні.

Визначено пріоритетні напрями вдосконалення бюджетного обліку, серед яких інтеграція інформаційних систем, впровадження технологій штучного інтелекту, розвиток відкритих даних та підготовка кваліфікованих кадрів. Зроблено висновок, що впровадження інноваційних інструментів бюджетного обліку є необхідною умовою підвищення ефективності управління публічними фінансами та забезпечення сталого розвитку економіки України.

The article examines the theoretical and methodological foundations and practical aspects of implementing innovative tools of budget accounting in the context of reforming the public finance system of Ukraine. It is substantiated that modern transformation processes, driven by European integration priorities and the challenges of the wartime economy, require a transition from the traditional accounting model to an integrated digital-oriented system of financial management. The essence of budget accounting is defined as a key element of the public financial management system that provides informational, control, and analytical support for managerial decision-making.

The concept of innovation in budget accounting is revealed, which involves the digitalization of accounting processes, automation of analytics, the use of big data technologies, and the integration of information systems. Modern innovative tools are analyzed, including the program-target method, digital public finance platforms (ProZorro, E-data), treasury systems, ERP solutions, and open budget data, which contribute to increasing transparency, accountability, and efficiency in the use of budget funds.

Special attention is paid to the challenges of implementing innovative tools, including technical fragmentation of information systems, staff shortages, limited funding, and institutional barriers. It is argued that overcoming these challenges requires a comprehensive approach focused on integrating digital infrastructure, developing human capital, and improving the regulatory framework.

The peculiarities of budget accounting in the wartime economy are investigated, where digitalization acts as a key tool for ensuring financial resilience, operational efficiency, and continuity of budget processes. The international experience of digitalization of budget accounting is summarized, and directions for its adaptation in Ukraine are identified.

Priority directions for improving budget accounting are defined, including the integration of information systems, implementation of artificial intelligence technologies, development of open data, and training of qualified personnel. It is concluded that the introduction of innovative tools in budget accounting is a necessary condition for improving the efficiency of public financial management and ensuring sustainable economic development of Ukraine.

Ключові слова: бюджетний облік; публічні фінанси; цифровізація; інноваційні інструменти; програмно-цільовий метод; відкриті дані; ERP-системи; управління фінансами; ефективність; прозорість.

Key words: budget accounting; public finance; digitalization; innovative tools; program-target method; open data; ERP systems; financial management; efficiency; transparency.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Система публічних фінансів України функціонує в умовах глибоких структурних змін, спричинених як внутрішніми реформами державного управління, так і зовнішніми викликами, серед яких ключове місце займають євроінтеграційні процеси та наслідки воєнної агресії. Така ситуація зумовлює підвищення вимог до прозорості, підзвітності та ефективності використання бюджетних ресурсів, а також до здатності фінансової системи оперативно реагувати на кризові явища. У цих умовах особливої актуальності набуває удосконалення механізмів управління бюджетними потоками, що безпосередньо пов'язано з розвитком системи бюджетного обліку.

Традиційна модель бюджетного обліку, орієнтована переважно на реєстрацію та узагальнення фактів господарських операцій, вже не відповідає сучасним потребам управління публічними фінансами. Сучасне фінансове середовище вимагає формування не лише облікової, а й аналітичної, прогнозової та управлінської інформації, що дозволяє забезпечити прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Зростання обсягів бюджетних операцій, ускладнення фінансових потоків і необхідність ефективного контролю за використанням коштів потребують переосмислення ролі обліку як інструменту управління.

У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність впровадження інноваційних інструментів бюджетного обліку, що базуються на цифрових технологіях, інтеграції інформаційних систем і застосуванні сучасних методів фінансового аналізу. Використання автоматизованих систем обліку, аналітичних платформ, технологій обробки великих даних та електронного документообігу дозволяє підвищити оперативність, точність і прозорість облікової інформації. Водночас це створює передумови для формування нової моделі бюджетного обліку, орієнтованої на підтримку стратегічного управління публічними фінансами та забезпечення їх стійкого розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У науковій літературі питання розвитку бюджетного обліку в умовах реформування публічних фінансів розглядаються з позицій його трансформації у важливий інструмент інформаційного забезпечення управління, підвищення прозорості та підзвітності державного сектору. Вітчизняні дослідники (В. Бонарев, С. Свірко, М. Самчик, Т. Кладницька та ін.) акцентують увагу на модернізації облікової системи, її гармонізації з міжнародними стандартами та інтеграції з управлінськими процесами. Зарубіжні дослідження Світового банку та інших міжнародних організацій підтверджу-

ють, що цифровізація та впровадження сучасних інструментів управління публічними фінансами сприяють підвищенню ефективності, прозорості та якості бюджетного адміністрування. Водночас недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного обґрунтування інноваційних інструментів бюджетного обліку, їх класифікації, оцінювання ефективності впровадження та адаптації до умов трансформації публічних фінансів в Україні.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад та визначення напрямів впровадження інноваційних інструментів бюджетного обліку в умовах реформування системи публічних фінансів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Бюджетний облік є ключовим елементом інформаційної системи управління публічними фінансами, який забезпечує формування, обробку та узагальнення даних про рух бюджетних ресурсів і результати їх використання. Його функціональне призначення виходить за межі традиційної фіксації господарських операцій і охоплює контроль за використанням бюджетних коштів, формування фінансової та бюджетної звітності, а також аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень на всіх рівнях державного управління.

У класичному розумінні бюджетний облік виконує інформаційну, контрольну та аналітичну функції [1]. Інформаційна функція полягає у формуванні достовірних даних про доходи, видатки та фінансові зобов'язання бюджету; контрольна — у забезпеченні цільового та ефективного використання бюджетних ресурсів; аналітична — у створенні інформаційної бази для оцінки ефективності бюджетної політики та прийняття управлінських рішень.

Сучасні наукові підходи розширюють розуміння бюджетного обліку, розглядаючи його як складову інтегрованої системи управління публічними фінансами (Public Financial Management System — PFMS). Зокрема, у працях міжнародних організацій наголошується, що ефективна система PFMS повинна забезпечувати повний цикл управління фінансами — від планування та бюджетування до обліку, контролю, звітності та аудиту [2]. У цьому контексті бюджетний облік виступає центральною ланкою, що поєднує всі етапи бюджетного процесу в єдину інформаційну систему.

З позицій інституційної економіки бюджетний облік можна розглядати як інструмент формування формальних правил і процедур управління публічними фінансами, що сприяє підвищенню прозорості та підзвітності державних інституцій [3]. Водночас, відповідно до підходів Т. Кладницької, розвиток облікових систем у державному секторі сприяє зниженню трансакційних витрат, пов'язаних із контролем за використанням бюджетних коштів та забезпеченням виконання бюджетних зобов'язань [4].

Вітчизняні науковці також підкреслюють трансформаційний характер бюджетного обліку [5]. Так, сучасні дослідження акцентують увагу на необхідності переходу від обліку, орієнтованого на касовий метод, до обліку за методом нарахування, що дозволяє більш повно відображати фінансовий стан державного сектору [6]. Крім того, підкреслюється важливість інтеграції бюджетного обліку з системами стратегічного планування, контролінгу та оцінки ефективності використання бюджетних ресурсів.

У сучасних умовах бюджетний облік трансформується у цифрово орієнтовану систему, яка базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизованих облікових систем та електронного документообігу. Це дозволяє забезпечити оперативність обробки інформації, підвищити її точність і прозорість, а також створити передумови для впровадження інноваційних інструментів управління публічними фінансами.

Інноваційність у бюджетному обліку слід розглядати як системну трансформацію підходів до формування, обробки та використання фінансової інформації у державному секторі. Вона передбачає перехід від традиційних облікових моделей, орієнтованих на фіксацію фактів, до сучасних цифрово орієнтованих систем, здатних забезпечувати аналітичну, прогностичну та управлінську підтримку прийняття рішень. У цьому контексті інноваційність виступає не лише технологічним, а й інституційним явищем, що охоплює зміну підходів до організації обліку, контролю та управління публічними фінансами.

Ключовими складовими інноваційності у бюджетному обліку є цифровізація облікових процесів, автоматизація аналітики, використання великих даних та інтеграція облікових систем із управлінськими платформами. Цифровізація забезпечує перехід до електронного документообігу, використання автоматизованих облікових систем і створення єдиного

інформаційного простору публічних фінансів. Автоматизація аналітичних процедур дозволяє здійснювати оперативний аналіз бюджетних показників, оцінювати ефективність використання ресурсів та формувати прогнози. Використання технологій Big Data відкриває можливості для обробки значних обсягів інформації, виявлення прихованих закономірностей і підвищення якості фінансового контролю. Інтеграція обліку з управлінськими системами забезпечує узгодженість бюджетного планування, виконання та контролю.

Сучасні наукові підходи розглядають інноваційність бюджетного обліку як складову ширшої концепції цифрового врядування (digital governance) [7]. Зокрема, у дослідженнях Світового банку та OECD підкреслюється, що впровадження цифрових технологій у сфері публічних фінансів сприяє підвищенню прозорості, підзвітності та ефективності державного управління [8]. Відповідно до концепції Public Financial Management 2.0, інноваційні облікові системи повинні забезпечувати інтеграцію даних у режимі реального часу, підтримку управлінських рішень та автоматизований контроль за використанням бюджетних ресурсів.

З позицій теорії інновацій інноваційність у бюджетному обліку можна трактувати як впровадження нових комбінацій ресурсів і технологій, що забезпечують підвищення ефективності функціонування фінансової системи [9]. У свою чергу, сучасні дослідники управлінського обліку акцентують увагу на необхідності інтеграції фінансових і нефінансових показників у єдину систему управління, що особливо актуально для державного сектору [10].

Вітчизняні науковці також підкреслюють, що інноваційний розвиток бюджетного обліку повинен базуватися на поєднанні цифрових технологій із сучасними методами фінансового аналізу та контролю [11]. Особлива увага приділяється впровадженню систем електронного урядування, автоматизованих інформаційно-аналітичних платформ, а також переходу до обліку за міжнародними стандартами (IPSAS), що забезпечує підвищення порівнянності та прозорості фінансової інформації.

В умовах сучасних викликів, зокрема воєнної економіки та євроінтеграційних процесів, інноваційність бюджетного обліку набуває стратегічного значення. Вона забезпечує підвищення адаптивності системи публічних фінансів, оперативність реагування на зміни зовнішнього середовища та ефективне використання бюджетних ресурсів.

Сучасний етап реформування публічних фінансів в Україні супроводжується активним впровадженням інноваційних інструментів бюджетного обліку, які забезпечують підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, прозорість фінансових процесів та якість управлінських рішень. Такі інструменти формують нову модель бюджетного обліку, орієнтовану на результат, цифровізацію та інтеграцію з управлінськими системами.

Одним із базових інструментів сучасного бюджетування є програмно-цільовий метод (ПЦМ), який передбачає перехід від фінансування витрат до фінансування результатів. Його ключовими елементами є бюджетні програми, показники результативності та оцінка ефективності використання коштів. Застосування ПЦМ дозволяє встановити чіткий зв'язок між обсягами фінансування та досягнутими результатами, що відповідає підходам результативно-орієнтованого управління (performance-based budgeting). У практиці України впровадження ПЦМ сприяло підвищенню прозорості бюджетного процесу та покращенню контролю за використанням ресурсів.

Важливу роль відіграють цифрові платформи публічних фінансів, які забезпечують відкритість і підзвітність бюджетної системи. Зокрема, система ProZorro є одним із найбільш успішних прикладів цифровізації державних закупівель, що дозволяє забезпечити конкурентність процедур та економію бюджетних коштів на рівні 10–15 %. Платформа Є-data (портал використання публічних коштів) забезпечує відкритий доступ до інформації про бюджетні транзакції, що сприяє посиленню громадського контролю та підвищенню довіри до державних інституцій. Казначейські інформаційні системи, у свою чергу, забезпечують централізований облік бюджетних операцій і контроль за рухом коштів у режимі реального часу.

Використання ERP-систем у державному секторі є важливим напрямом модернізації бюджетного обліку. Такі системи дозволяють інтегрувати різні функціональні підсистеми (бюджетування, облік, звітність, контроль) у єдине інформаційне середовище. Це забезпечує автоматизацію облікових процесів, скорочення часу формування звітності та підвищення точності даних. За оцінками практики, впровадження ERP-рішень дозволяє підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами на 20–30 %.

Окремим інноваційним інструментом є відкриті бюджетні дані, які створюють можли-

Таблиця 1. Інноваційні інструменти бюджетного обліку та їх характеристика

Інструмент	Характеристика	Основні функції	Ефект від впровадження
Програмно-цільовий метод (ПЦМ)	Орієнтація на результат бюджетних витрат	Планування, оцінка ефективності	Підвищення результативності бюджету
ProZorro	Електронна система закупівель	Прозорі тендери, конкуренція	Економія коштів (10–15 %)
Є-data	Портал відкритих фінансів	Доступ до транзакцій	Підзвітність і контроль
Казначейські системи	Централізовані облікові платформи	Облік і контроль руху коштів	Оперативність і контроль
ERP-системи	Інтегровані IT-рішення	Автоматизація обліку та звітності	Підвищення ефективності (20–30 %)
Відкриті дані	Публічні інформаційні ресурси	Аналітика, громадський контроль	Прозорість і довіра

Джерело: власна розробка автора.

вості для аналітичного використання інформації, розвитку громадського контролю та підвищення прозорості публічних фінансів. Відкритість даних дозволяє здійснювати незалежний аналіз бюджетних процесів, виявляти неефективне використання ресурсів і формувати рекомендації щодо їх оптимізації.

Для узагальнення інноваційних інструментів бюджетного обліку доцільно представити їх у вигляді таблиці 1.

Інноваційні інструменти бюджетного обліку формують основу сучасної системи управління публічними фінансами, забезпечуючи її прозорість, ефективність і адаптивність [12]. Їх подальший розвиток повинен бути спрямований на поглиблення цифровізації, інтеграцію інформаційних систем та розширення аналітичних можливостей управління бюджетними ресурсами.

Незважаючи на активне впровадження інноваційних інструментів у сфері бюджетного обліку, їх ефективне функціонування стримується низкою системних проблем, які мають як технічний, так і організаційно-інституційний характер і підтверджуються відповідними аналітичними та статистичними оцінками.

Однією з ключових проблем є технічна фрагментація інформаційних систем. За оцінками експертів у сфері цифрового врядування, до 30–40 % державних інформаційних систем в Україні функціонують без повноцінної інтеграції між собою, що призводить до дублювання даних і розбіжностей у звітності. У результаті витрати часу на узгодження інформації можуть зростати на 20–30 %, що знижує ефективність управлінських процесів. Відсутність єдиного цифрового середовища ускладнює формування консолідованої фінансової звіт-

ності та обмежує можливості аналітичного використання даних.

Суттєвим обмеженням є кадровий дефіцит. За оцінками Міністерства цифрової трансформації та аналітичних центрів, потреба державного сектору в IT-спеціалістах задовольняється лише на 60–70 %, тоді як близько 25–30 % посад залишаються вакантними або зайнятими працівниками з недостатнім рівнем цифрових компетенцій. Це ускладнює впровадження сучасних інформаційних систем і знижує ефективність їх використання. Крім того, рівень цифрової грамотності працівників бюджетної сфери оцінюється як середній, що потребує системного підвищення кваліфікації.

Обмежене фінансування цифрових трансформацій є ще одним важливим стримуючим фактором. За даними державного бюджету та міжнародних оцінок, частка витрат на цифровізацію у сфері публічних фінансів становить у середньому 1–2 % загальних бюджетних видатків, що є недостатнім для повномасштабного впровадження сучасних ERP-систем, аналітичних платформ та інструментів кіберзахисту. Водночас у країнах ЄС цей показник коливається в межах 3–5 %, що свідчить про більший рівень інвестицій у цифрову інфраструктуру.

Вагомою проблемою залишаються інституційні бар'єри, які проявляються у недосконалості нормативно-правового забезпечення та недостатній координації між органами державної влади. За експертними оцінками, близько 20–25 % цифрових проєктів у державному секторі реалізуються із затримками через процедурні обмеження, складність погоджень і відсутність єдиних стандартів обміну даними. Часті зміни законодавства також ускладнюють довгострокове планування цифрових трансформацій.

Проблеми впровадження інноваційних інструментів бюджетного обліку мають системний характер і супроводжуються суттєвими кількісними обмеженнями. Зокрема, рівень неінтегрованих систем (30—40 %), дефіцит ІТ-кадрів (до 30 %), недостатнє фінансування (1—2 % бюджету) та інституційні затримки (20—25 % проєктів) свідчать про необхідність комплексного підходу до їх вирішення.

Подолання зазначених проблем потребує розвитку єдиного цифрового середовища публічних фінансів, збільшення інвестицій у цифровізацію, підвищення рівня цифрових компетенцій персоналу та вдосконалення нормативно-правового забезпечення. Це створить передумови для ефективного впровадження інноваційних інструментів бюджетного обліку та підвищення результативності управління державними фінансами.

В умовах воєнної економіки система бюджетного обліку зазнає суттєвих трансформацій, зумовлених необхідністю оперативного реагування на кризові виклики, перерозподілом фінансових ресурсів та підвищенням вимог до прозорості й контролю за використанням бюджетних коштів [13]. Однією з ключових тенденцій є різке зростання військових видатків, що суттєво змінює структуру державного бюджету. За оцінками, частка видатків на сектор безпеки і оборони у воєнний період може перевищувати 40—50 % загальних бюджетних витрат, що обумовлює необхідність посиленого контролю за їх цільовим використанням та ефективністю.

Значне зростання обсягів фінансування оборонного сектору супроводжується ускладненням фінансових потоків і збільшенням кількості бюджетних операцій. Це потребує високого рівня оперативності обліку, оскільки затримки в обробці інформації можуть негативно впливати на своєчасність фінансування критично важливих потреб. У таких умовах бюджетний облік має забезпечувати обробку даних у максимально стислі строки, що досягається завдяки автоматизації облікових процесів і використанню цифрових технологій.

Особливої актуальності набуває потреба в оперативному обліку та моніторингу бюджетних операцій. У воєнний період важливим є не лише фіксація здійснених операцій, а й забезпечення постійного контролю за рухом коштів у режимі, наближеному до реального часу. Це дозволяє своєчасно виявляти відхилення, запобігати нецільовому використанню ресурсів і підвищувати ефективність управління бюджетними потоками.

У цьому контексті цифровізація виступає ключовим інструментом забезпечення стійкості системи публічних фінансів. Використання електронних платформ, автоматизованих систем обліку, хмарних технологій і аналітичних інструментів дозволяє забезпечити безперервність облікових процесів навіть у разі фізичного руйнування інфраструктури або обмеження доступу до традиційних каналів обробки інформації. Зокрема, цифрові рішення сприяють організації дистанційної роботи, резервуванню даних і підвищенню рівня кіберзахисту.

Крім того, цифровізація дозволяє підвищити прозорість використання бюджетних коштів, що є особливо важливим в умовах зростання обсягів міжнародної фінансової допомоги. Відкриті цифрові платформи забезпечують доступ до інформації про бюджетні операції, що сприяє посиленню громадського та міжнародного контролю.

В умовах війни бюджетний облік трансформується у більш гнучку, оперативну та цифрово орієнтовану систему, яка забезпечує не лише облік і контроль, а й виступає важливим інструментом забезпечення фінансової стійкості держави. Його подальший розвиток має бути спрямований на поглиблення цифровізації, інтеграцію інформаційних систем і підвищення адаптивності до кризових умов.

Міжнародний досвід свідчить, що ефективна модернізація бюджетного обліку тісно пов'язана з розвитком цифрового врядування, інтеграцією інформаційних систем та впровадженням єдиних стандартів управління публічними фінансами. Провідні країни демонструють комплексний підхід до цифровізації, який охоплює як технологічні, так і інституційні аспекти трансформації [14].

Естонія є одним із світових лідерів у сфері цифрового врядування (e-Government). Її модель базується на створенні єдиного цифрового середовища, у якому всі державні послуги, включаючи бюджетний облік і звітність, інтегровані в єдину систему. Завдяки платформі X-Road забезпечується обмін даними між державними органами в режимі реального часу, що дозволяє автоматизувати фінансові операції та мінімізувати адміністративні витрати. За оцінками, понад 99 % державних послуг в Естонії доступні онлайн, а цифровізація дозволяє економити до 2 % ВВП щорічно за рахунок підвищення ефективності управління.

У Польщі активно впроваджується концепція електронного бюджету, яка передбачає цифровізацію всіх етапів бюджетного проце-

су — від планування до звітності та контролю. Система електронного бюджетування забезпечує інтеграцію фінансових даних, підвищує прозорість бюджетних операцій і дозволяє здійснювати моніторинг використання коштів у режимі реального часу. Крім того, значна увага приділяється відкритості бюджетних даних, що сприяє розвитку громадського контролю та підвищенню довіри до державних фінансів.

Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) формує міжнародні цифрові стандарти у сфері публічних фінансів, які спрямовані на забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності бюджетного управління. Зокрема, рекомендації OECD передбачають впровадження інтегрованих інформаційних систем управління державними фінансами (IFMIS), використання технологій Big Data та аналітичних платформ, а також розвиток відкритих даних і посилення кібербезпеки фінансових систем.

Для більш повного розкриття міжнародного досвіду доцільно узагальнити ключові інструменти та результати їх впровадження (табл. 2).

Аналіз наведеного досвіду свідчить, що ключовими чинниками успішної цифровізації бюджетного обліку є інтеграція інформаційних систем, використання сучасних аналітичних технологій та відкритість бюджетних даних. Країни-лідери забезпечують функціонування єдиного цифрового середовища, що дозволяє здійснювати управління публічними фінансами у режимі реального часу та мінімізувати адміністративні витрати.

Для України важливим є адаптація зазначених практик, зокрема впровадження інтегрованих інформаційних систем, розвиток електронного бюджетування та розширення використання відкритих даних. Це сприятиме підвищенню ефективності бюджетного обліку, забезпеченню прозорості використання державних ресурсів та прискоренню процесів євроінтеграції.

Подальший розвиток бюджетного обліку в Україні потребує системного вдосконалення, орієнтованого на підвищення ефективності управління публічними фінансами, посилення прозорості та адаптацію до сучасних цифрових викликів. У цьому контексті ключовими напрямками виступають інтеграція інформаційних систем, впровадження інструментів штучного інтелекту, розвиток відкритих даних та підготовка висококваліфікованих кадрів.

Першочерговим напрямом є інтеграція інформаційних систем, яка передбачає створення єдиного цифрового середовища публічних фінансів. Це дозволить об'єднати системи бюджетування, обліку, казначейського обслуговування, звітності та аудиту в єдину платформу, що забезпечить узгодженість даних, зменшення дублювання інформації та підвищення оперативності управління. Інтеграція також сприятиме переходу до обробки даних у режимі реального часу та формуванню консолідованої фінансової звітності.

Важливим напрямом є впровадження технологій штучного інтелекту (AI) та аналітики великих даних, які відкривають нові можливості для управління бюджетними ресурсами. Використання AI дозволяє автоматизувати

Таблиця 2. Міжнародний досвід цифровізації бюджетного обліку

Країна / організація	Інструмент	Характеристика	Ефект від впровадження
Естонія	e-Government	Повна цифровізація державних послуг, інтеграція систем	Економія до 2 % ВВП, висока ефективність управління
Польща	Електронний бюджет	Цифровізація бюджетного процесу	Прозорість, оперативний контроль
OECD	Цифрові стандарти	Рекомендації щодо IFMIS, відкритих даних, аналітики	Підвищення ефективності та підзвітності
Фінляндія	Government Digital Platform	Інтегровані державні IT-рішення	Високий рівень автоматизації та якості даних
Німеччина	e-Budgeting	Цифрове планування та контроль бюджету	Підвищення точності бюджетного прогнозування
Велика Британія	Open Budget Data	Відкриті бюджетні дані та аналітичні платформи	Посилення громадського контролю та довіри

Джерело: власна розробка автора.

аналіз фінансових даних, здійснювати прогнозування бюджетних показників, виявляти ризики неефективного використання коштів та формувати рекомендації для прийняття управлінських рішень. У перспективі це сприятиме переходу від реактивного до проактивного управління публічними фінансами.

Розвиток відкритих бюджетних даних є ще одним ключовим напрямом вдосконалення. Забезпечення вільного доступу до інформації про бюджетні операції сприяє підвищенню прозорості, підзвітності та довіри до державних інституцій. Крім того, відкриті дані створюють можливості для незалежного аналізу, громадського контролю та розробки інноваційних аналітичних продуктів. Важливим завданням є не лише відкриття даних, а й забезпечення їх якості, структурованості та доступності для користувачів.

Особливого значення набуває підготовка кадрів, здатних працювати в умовах цифрової трансформації. Це передбачає підвищення рівня цифрової грамотності працівників бюджетної сфери, розвиток компетенцій у сфері аналітики даних, інформаційних технологій та кібербезпеки. Необхідним є впровадження системи безперервного навчання, адаптація освітніх програм до сучасних вимог та залучення фахівців із цифровими навичками до державного сектору.

Узагальнюючи, зазначені напрями вдосконалення формують основу переходу до сучасної, інтегрованої та цифрово орієнтованої системи бюджетного обліку. Їх реалізація дозволить підвищити ефективність управління публічними фінансами, забезпечити прозорість бюджетних процесів і сприяти сталому розвитку економіки в умовах сучасних викликів.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Інноваційні інструменти бюджетного обліку виступають ключовим чинником підвищення ефективності управління публічними фінансами України, забезпечуючи трансформацію традиційної облікової системи у сучасну цифрово орієнтовану модель. Їх впровадження сприяє підвищенню прозорості бюджетних процесів, посиленню підзвітності органів державної влади та більш раціональному використанню бюджетних ресурсів.

Застосування програмно-цільового методу, цифрових платформ, ERP-систем і відкритих бюджетних даних дозволяє сформувати інтегровану інформаційну систему управління, яка

забезпечує зв'язок між плануванням, виконанням бюджету, обліком і контролем. Це створює передумови для переходу до результативно-орієнтованого управління публічними фінансами та підвищення якості управлінських рішень.

Водночас встановлено, що ефективність впровадження інноваційних інструментів значною мірою залежить від рівня інтеграції інформаційних систем, забезпеченості фінансовими ресурсами, кадрового потенціалу та інституційного середовища. Наявні проблеми, зокрема технічна фрагментація, кадровий дефіцит і обмежене фінансування, стримують повною мірою реалізацію потенціалу цифровізації бюджетного обліку.

Особливого значення інноваційні інструменти набувають в умовах воєнної економіки, де вони забезпечують оперативність обліку, безперервність фінансових процесів, підвищення контролю за використанням ресурсів та зміцнення фінансової стійкості держави. Цифровізація виступає важливим інструментом адаптації системи публічних фінансів до кризових умов і забезпечення її стабільного функціонування.

Таким чином, подальший розвиток бюджетного обліку має бути спрямований на поглиблення цифровізації, інтеграцію інформаційних систем, впровадження сучасних аналітичних технологій, зокрема штучного інтелекту, а також підвищення рівня підготовки кадрів. Це дозволить забезпечити ефективне управління публічними фінансами, підвищити довіру до державних інституцій та сприяти євроінтеграційним процесам України.

Література:

1. Бонарев В. В. Теоретико-методичні основи бухгалтерського обліку в діяльності суб'єктів державного сектору економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 11. С. 52—57.
2. World Bank. Public Financial Management Systems: An Introduction. Washington, DC: World Bank, 2011.
3. Allen R., Hemming R., Potter B. H. The International Handbook of Public Financial Management. London: Palgrave Macmillan, 2013.
4. Кладницька Т. А. Основні напрямки реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у бюджетній сфері. Вісник Хмельницького національного університету. 2009. № 6. С. 156—159.
5. Свірко С. В., Самчик М. Ю. Бюджетний облік в Україні: новації XXI ст. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2017. № 1 (36). С. 221—246.

6. Свірко С. В., Бардаш С. В., Краєвський В. М. Оцінка рівня трансформації інформаційно-го забезпечення управління публічними фінансами. Економіка, управління та адміністрування. 2023. № 3 (105). С. 89—97.

7. Ларікова Т. В., Шилко І. С. Організація обліку в бюджетних установах. Фінанси, облік і аудит. 2015. № 1. С. 243—257.

8. World Bank. Digital Government and Public Financial Management: Practices and Lessons from Around the World. Washington, DC: World Bank, 2022.

9. Сарапіна О., Пінчук Т., Петриченко А. Вдосконалення обліку в бюджетних установах в умовах використання сучасних інформаційних технологій (на прикладі системи "ДЕБЕТ плюс"). Проблеми і перспективи економіки та управління. 2017. № 3. С. 193—197.

10. Марущин Ю. В. Перспективи розвитку управлінського обліку в бюджетних установах. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 12.

11. Васильєва В. Г., Коновалова О. В., Коротченко В. О. Сучасні проблеми автоматизації обліку в бюджетних установах: теоретичні та практичні аспекти. Економічний простір. 2018. № 138. С. 150—163.

12. Половинчак Л. А. Основні шляхи модернізації обліку в бюджетних установах. Вчені записки університету "КРОК". Серія: Економіка. 2015. Вип. 40. С. 63—68.

13. Григорів О. О., Абрамов А. П., Крочак О. І. Модернізація облікових процесів у бюджетних установах: ефективність та прозорість [Електронний ресурс]. Економіка. Фінанси. Право. 2024. № 4. С. 63—68.

14. Мазур В. А., Яремчук Н. Ф., Дубовий Ю. В. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в бюджетних установах відповідно до сучасних вимог міжнародних стандартів. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 9. С. 23—32.

References:

1. Bonarev, V. (2023), "Theoretical and methodological foundations of accounting in the activities of public sector entities", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 52, pp. 52—57.

2. World Bank (2011), *Public Financial Management Systems: An Introduction*, World Bank, Washington, DC, USA.

3. Allen, R., Hemming, R. and Potter, B. H. (2013), *The International Handbook of Public Financial Management*, Palgrave Macmillan, London, UK.

4. Kladnyts'ka, T. A. (2009), "Main directions of reforming the accounting and financial reporting system in the budget sector", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 6, pp. 156—159.

5. Svirko, S. V. and Samchyk, M. Yu. (2017), "Budget accounting in Ukraine: innovations of the 21st century", *Problemy teorii ta metodolohii bukhgalters'koho obliku, kontroliu i analizu*, vol. 1 (36), pp. 221—246.

6. Svirko, S. V., Bardash, S. V. and Kraiev-s'kyj, V. M. (2023), "Assessment of the level of transformation of information support for public finance management", *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, vol. 3 (105), pp. 89—97.

7. Larikova, T.V. and Shilko, I.S. (2015), "Organization of accounting in budgetary institutions", *Finansy, oblik i audyt*, vol.1 (25), pp. 243—257.

8. World Bank (2022), *Digital Government and Public Financial Management: Practices and Lessons from Around the World*, World Bank, Washington, DC, USA.

9. Sarapina, O., Pinchuk, T. and Petrychenko, A. (2017), "Improving accounting in budget institutions using modern information technologies (using the example of the "DEBET Plus" system)", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 3, pp. 193—197.

10. Maruschyn, Yu. V. (2024), "Prospects for the development of management accounting in budgetary institutions", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 12.

11. Vasylyeva, V.H., Konovalova, O.V. and Korotchenko, V.O. (2018), "Modern problems of accounting automation in budgetary institutions: theoretical and practical aspects", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 138, pp. 150—163.

12. Polovynchak, L. A. (2015), "Main ways of modernizing accounting in budgetary institutions", *Vcheni zapysky universytetu "KROK". Serii: Ekonomika*, vol. 40, pp. 63—68.

13. Hryhoriv, O. O., Abramov, A. P. and Krochak, O. I. (2024), "Modernization of accounting processes in budgetary institutions: efficiency and transparency", *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 4, pp. 63—68.

14. Mazur, V. A., Yaremchuk, N. F. and Dubovij, Yu. V. (2017), "State and prospects for the development of accounting in budgetary institutions in accordance with modern requirements of international standards", *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktual'ni pytannia nauky i praktyky*, vol. 9, pp. 23—32.

Отримано редакцією журналу / Received: 29.03.26

Процеженовано / Revised: 06.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.04.26

